

Zuzana Obertová

 <https://orcid.org/0000-0002-5766-4081>

Univerzita Komenského v Bratislave
Bratysława, Słowacja

Działania samorządu miejskiego jako narzędzie budowania świadomości ekologicznej wśród mieszkańców – na przykładzie Bratysławy*

Municipal government activities as a tool for
building environmental awareness among citizens –
the example of Bratislava

Abstract: The topic of this article is the environmental activities of the municipal government of Bratislava, the capital of Slovakia, from 2018 to 2022. The timeframe was chosen due to the change in the political representation of the city in 2018, which pledged to introduce green solutions for waste management, protection of the city's forests and ecosystems along the Danube, care for urban greenery, protection of clean air and water. The author both mentions projects that have not lived to see full implementation and presents successful examples. The latter ones are measures that encourage people to take an active part in the circular economy or motivate them to change their attitudes and thus also their behaviour. A distinctive feature of all the solutions is the educational dimension – they are always accompanied by a campaign explaining the positive effects of the changes on the environment and the lives of the citizens.

Keywords: Bratislava, municipal government, municipal authorities, environmental awareness

* Niniejsze opracowanie powstało w ramach projektu VF nr 22020071 (grant strategiczny): „The V4 Humanities Education for the Climate. Diagnoses – Best Practices – Recommendations (HEC)”. Projekt jest współfinansowany przez rządy Czech, Węgier, Polski i Słowacji w ramach Grantów Wyszehradzkich z Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego, którego misją jest propagowanie idei zrównoważonej współpracy regionalnej w Europie Środkowej.

Abstrakt: Tematem artykułu są działania samorządu miejskiego Bratysławy, stolicy Słowacji, na rzecz środowiska naturalnego od 2018 do 2022 roku. Ramy czasowe zostały wybrane ze względu na zmianę politycznej reprezentacji miasta w 2018 roku, która zobowiązała się do wprowadzenia ekologicznych rozwiązań w zakresie gospodarowania odpadami, ochrony miejskich lasów i ekosystemów nad Dunajem, opieki nad miejską zielenią, ochrony czystego powietrza i wód. Autorka zarówno wskazuje na projekty, które nie doczekały się pełnej realizacji, jak i prezentuje działania zachęcające ludzi do aktywnego udziału w gospodarce obiegowej lub motywujące do zmiany postawy oraz, co za tym idzie, również zachowania. Charakterystyczną cechą wszystkich rozwiązań jest wymiar edukacyjny – zawsze towarzyszy im kampania wyjaśniająca pozytywny wpływ zmian na środowisko i życie mieszkańców.

Słowa kluczowe: Bratysława, samorząd miejski, władze miasta, świadomość ekologiczna

Jednym z kandydatów na prezydenta Bratysławy był w 2018 roku architekt i muzyk Matúš Vallo. Przed wyborami zgromadził grono ekspertów z różnych dziedzin i wraz z nimi przygotował program wyborczy pod tytułem *Plan Bratysława*. Chodzi o dokument liczący 304 strony, zawierający 12 tematycznych rozdziałów z propozycjami rozwiązań problemów lub lepszego zarządzania w różnych dziedzinach – administracja miasta, transport, polityka społeczna, finanse, edukacja, sport, kultura itp. Osobny rozdział został poświęcony środowisku naturalnemu (Vallo et al., 2018). Można stwierdzić, że w dokumencie współczesne miasto jest traktowane jako złożony system, w którym „istotą [jego – Z.O.] zrównoważonego rozwoju (...) jest zapewnienie dynamicznej równowagi w funkcjonowaniu systemu środowisko-gospodarka-społeczność” (Kozak, 2022: 86). W 2018 roku M. Vallo został prezydentem Bratysławy, a w jesiennych wyborach w 2022 roku ponownie uzyskał największe poparcie obywateli miasta. W niniejszym tekście przedstawione zostaną przedsięwzięcia z *Planu Bratysława* dotyczące środowiska i skonfrontowane z rzeczywistymi działaniami samorządu miejskiego przez ostatnich pięć lat.

Rozdział o środowisku naturalnym będący częścią *Planu Bratysława* napisało 13 autorów. Zawiera on 7 podrozdziałów: 1. Bratysława jako niskowęglowe miasto; 2. Czyste powietrze; 3. Ochrona wody i jej rozsądne użytkowanie; 4. Co z odpadami; 5. Ochrona bratysławskich lasów; 6. Miejska zieleń; 7. Życie z Dunajem i nad Dunajem. Pierwsze trzy przedstawiają bardziej ogólną wizję niż konkretne działania, gdyż sami autorzy wskazują na złożoność problemów i powiązanie z innymi dziedzinami życia

publicznego. W zakresie czystego powietrza i wód została zrealizowana propozycja wprowadzenia szczegółowego monitoringu, natomiast większe zmiany wymagają współpracy z organizacjami państwowymi. Obniżenie emisji dwutlenku węgla w mieście jest ściśle związane z ograniczaniem transportu samochodowego, a jednocześnie rozbudowywaniem infrastruktury komunikacji miejskiej czy budowaniem ścieżek rowerowych.

Władze miasta starają się w różny sposób motywować obywateli, żeby przesiadli się z samochodu do środków transportu publicznego. Wydziela się pasy przeznaczone dla autobusów lub trolejbusów, na obrzeżach miasta powstają duże parkingi dla osób dojeżdżających codziennie do stolicy z miejscowości w okolicach Bratysławy. Zmodernizowano linię tramwajową w dwóch dzielnicach miasta, a w największej – Petržalce, leżącej po prawej stronie Dunaju – dobudowuje się nową linię, która łączy ją bezpośrednio ze starówką. Na przetarg i realizację czeka projekt budowy kolejnej nowej linii tramwajowej w okolicach szybko rozwijającej się dzielnicy nowoczesnych wieżowców, tzw. *downtown* Bratysławy.

Wyzwaniem pozostaje wprowadzenie zunifikowanej polityki parkingowej, ponieważ do tej pory parkowanie w mieście poza wybranymi lokalizacjami jest nieuregulowane i bezpłatne. W 2022 roku udało się uchwalić przepis prawny wprowadzający regulację parkowania, na razie obowiązuje on jednak tylko w kilku miejscach i wynika z niego wiele problemów oraz niezadowolenie obywateli. Kwestia rozwoju transportu rowerowego również pozostawia wiele do życzenia. Zaprojektowano sieć głównych ścieżek rowerowych, jednak z obiecanych 25 km nowych ścieżek udało się zbudować tylko 4,5 km (*Odpočet primátora Bratislavy...*, 2022).

Gospodarowanie odpadami

Generowanie bardzo dużych ilości odpadów staje się narastającym problemem współczesnych miast. Mimo że zdaniem Alicji Kozak „istotnym trendem w krajach Globalnej Północy jest wzrost świadomości

społecznej, szczególnie w zakresie produktów nienadających się do recyklingu i niebiodegradowalnych” (Kozak, 2022: 97), to w Bratysławie w ciągu ostatnich pięciu lat weszły w życie przede wszystkim rozwiązania dotyczące bardziej skutecznej segregacji odpadów, a w dodatku zostały one ogólnie wprowadzone przez władze miasta, bez inicjatyw oddolnych, o których wspomina badaczka (Kozak, 2022: 98). Od 2022 roku we wszystkich dzielnicach miasta istnieje możliwość segregacji bioodpadów kuchennych. Według danych z października 2022 roku udało się zaangażować 90% gospodarstw domowych w domach rodzinnych i około 56% gospodarstw w blokach mieszkalnych (*Do zberu kuchynského...*, 2022).

W 2021 roku wprowadzono osobne sortowanie choinek. Od połowy grudnia w okolicach bloków i domów buduje się w mieście około 800 tymczasowych drewnianych ogrodzeń, w których można po zakończeniu okresu świątecznego zostawić swoje drzewko. Choinki segregowane podczas pierwszej edycji kampanii były kompostowane, natomiast w 2022 roku władze miasta zastosowały recykling surowcowy jako jeden z najbardziej rozpowszechnionych sposobów unieszkodliwiania odpadów (Szymańska i in., 2016: 132): nawiązały współpracę z prywatnymi firmami Bučina Eko oraz Ikea, które przetworzą drzewka na płyty wiórowe, a następnie zbudują z nich biblioteki. Gotowe produkty zostaną подарowane centrom rodzinnym lub domom seniorów (*Verí Váš stromček...*, 2022).

W ideę gospodarki cyrkulacyjnej wpisuje się projekt Bratysławskiego Centrum Ponownego Użytku KOLO. Pomysł wywodzi się z kilkuletniej tradycji organizacji miejskiego bazaru, który odbywał się zazwyczaj

Rys. 1. Kampania pt. Drugie życie dla choinek.

Czy wasza choinka wierzy w życie po Świątach? Pomóżmy jej stać się biblioteką

(grafika: <https://www.olo.sk/stromceky/>)

cztery razy w roku. Mieszkańcy mogli w określonych miejscach swojej dzielnicy oddać rzeczy, których nie potrzebują, ale które nadają się jeszcze do użytku. Później, w cztery weekendy w roku otwierano bazar, gdzie można było kupić te rzeczy za symboliczną cenę. W październiku 2022 roku uruchomiono jedno ogólnomiejskie centrum, które funkcjonuje jak zwykły sklep ze stałymi godzinami otwarcia. Znajduje się ono w mniejszym centrum handlowym (KOŁO..., 2023).

Wszystkie wspomniane projekty zaplanowano tak, aby mieszkańcy miasta mogli wziąć w nich udział bez większego wysiłku. Wprowadzaniu segregacji bioodpadów kuchennych towarzyszyła kilkumiesięczna kampania na portalach społecznościowych miasta i poszczególnych dzielnic, gospodarstwa domowe otrzymywały ulotki z podstawowymi informacjami, a pracownicy miejskiej spółki ds. zarządzania odpadami osobiście wręczali obywatelom koszyki i komplet biodegradowalnych worków do segregacji bioodpadów wraz z instrukcjami. Ogrodzenia, w których można zostawić choinki, znajdują się w zasadzie nie dalej niż zwykle kontenery na śmieci, a władze miasta promują je w Internecie od połowy grudnia. Centrum KOŁO na pierwszy rzut oka wygląda jak zwykły sklep – jest czynne od 10.00 do 18.00, znajduje się w centrum handlowym z parkingiem, w pobliżu jest przystanek komunikacji miejskiej, a także punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych. W trakcie jednego wyjazdu z domu można więc pozbyć się np. zużytych opon i oddać nieużywany serwis obiadowy. Podczas promocji tych projektów podkreśla się m.in. ich proekologiczny charakter. Apeluje się zatem do sumienia mieszkańców, którzy mogą poczuć satysfakcję z dobrego uczynku na rzecz środowiska.

Ochrona miejskich lasów

Bratysława leży u podnóża Małych Karpat. Powierzchnia lasów będących własnością miasta to 3100 hektarów. Lesistość tego obszaru wynosi 96%, pozostałe tereny są zabudowane lub pokryte łąkami, ciekami

i zbiornikami wodnymi. Główną funkcją miejskich lasów jest rekreacja mieszkańców zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Leśnictwo, a także jego składowa – pozyskiwanie drewna, jest podporządkowane tym głównym funkcjom. Celem nie jest osiągnięcie zysku z wycinki drzew, ale zapewnienie odpowiedniego środowiska do rekreacji przy jednoczesnym maksymalnym wsparciu funkcji ekologicznych lasu (*Ťažba dreva...*, 2019). W koncepcji rozwoju miejskich lasów władze zobowiązały się do stopniowego zmniejszania wycinki drzew z 18 tysięcy m³ do 5 tysięcy m³ rocznie w latach 2015–2025. Miasto Bratysława zadeklarowało również, że zrekompensuje Lasom Miejskim¹ utracone zyski z pozyskiwania drewna w wysokości 300 tysięcy euro rocznie. W stolicy przyjęto więc ideę wspierania pozaprodukcyjnych funkcji lasu (Mrva, 2019).

Część lasów znajdujących się w pobliżu miasta, właściwie sąsiadująca z miejskimi lasami, jest jednak własnością państwa i władze miasta nie mają wpływu na zarządzanie tymi obszarami. Mogą jedynie ubiegać się o wspólne działanie z organizacjami państwowymi. Przykładem owocnej współpracy na rzecz środowiska jest powstanie nowego rezerwatu przyrody Vydrica. Jego powierzchnia wynosi 483 hektary. Rezerwat znajduje się w dorzeczu rzeczki o tej samej nazwie, płynącej przez tereny stolicy, państwowych lasów, jak i sąsiedniego miasteczka Svätý Jur. Aktywiści od kilkunastu lat domagali się objęcia Vydricy ochroną (*Prírodná rezervácia Vydrica...*, 2023). Występuje tu wiele gatunków zwierząt o znaczeniu europejskim, np. rak strumieniowy, endemiczna ważka *Cordulegaster heros*, pilnicznik fiołkowy, nadobnica alpejska czy wydra europejska, od której nazwy pochodzi nazwa całego obszaru. W rezerwacie obowiązuje ścisły zakaz wycinki drzew oraz zabudowy. Jednocześnie wysoki poziom ochrony nie zabrania turystom czy rowerzystom korzystania z uroków przyrody – dozwolone jest grillowanie w określonych miejscach, zbieranie grzybów czy organizowanie imprez sportowych (*Bratislava získa...*, 2022).

Bratysławę cechuje wyjątkowa różnorodność biotopów – Małe Karpaty, Dunaj wraz z martwymi ramionami, lasy łęgowe. Z perspektywy

¹ Miejska organizacja zarządzająca miejskimi lasami.

Rys. 2. Meander Vydricy w lasach miejskich.

Dorzecze zostało ogłoszone rezerwatem przyrody (fot. Jakub Mrva)

człowieka zamieszkującego miasto obszary te mają jedną wielką wadę – są lęgowiskiem komarów, które latem dokuczają mieszkańcom wszystkich dzielnic. Obecny prezydent Bratysławy zrezygnował ze stosowania substancji chemicznych zwalczających komary ze względu na szczególnie szkodliwy wpływ zarówno na środowisko, jak i na człowieka. Od 2020 roku zaczęto używać środka zabijającego larwy komarów, zawierającego toksyny wytwarzane przez bakterie BTI (*Bacillus thuringiensis israelensis*), mimo że jest on nieskuteczny w sytuacji, gdyby doszło do zbyt dużego rozmnożenia dorosłych osobników, np. po niezwykle ulewnych deszczach. Mimo licznych sprzeciwów mieszkańców władze miasta co roku organizują kampanię „Łowca komarów”, w której przeszkoleni wolontariusze monitorują stan larw komarów i aplikują BTI. Kampania ma też własną stronę internetową, która prezentuje całą strategię w żartobliwy sposób. Przykładowo, dla stosowania BTI wymyślono nazwę „žufankobaľ”, czyli „chochlówka” – ponieważ chochlą pobiera się próbki wody z larwami (zob. *Lovci komárov...*, 2023).

Miejska zielen

Z punktu widzenia przeciętnego mieszkańca lub turysty największe wrażenie wywierają działania poprawiające wizerunek przestrzeni publicznej. Często chodzi o szybkie i tanie rozwiązania z natychmiastowym pozytywnym efektem. Jednym z przykładów może być projekt kwiatnych łąk. Władze Bratysławy prezentują je jako jedno z narzędzi łagodzenia skutków zmian klimatycznych w mieście, gdyż łąki lepiej zatrzymują wodę w glebie, chronią bioróżnorodność i przyczyniają się do obniżania lokalnej temperatury. W odróżnieniu od tradycyjnych trawników są one koszone tylko jeden lub dwa razy w roku, a sadzi się tam takie mieszanki łąkowe, które nie uczulają i nie powodują problemów z oddychaniem (*Kvitnúce lúky...*, 2023). Od końca lutego do końca maja kwitną w wielu miejscach również rośliny cebulowe, takie jak: tulipany, narcyzy, krokusy czy hiacynty. Sadzi się je wzdłuż dróg lub zamiast betonowych wysp drogowych pomiędzy pasami jezdni. Na niektórych odcinkach linii tramwajowych zaś przestrzeń pomiędzy torami zamiast betonu czy żwiru wypełniają gatunki rozchodnika – sukulenta, który rośnie w miejscach suchych, skalistych lub piaszczystych. Nie wymaga on nawadniania ani regularnej opieki.

Zielen miejska jest częścią ekosystemu miasta i spełnia kilka funkcji: ekologiczną, klimatyczną, ochronną, estetyczną i rekreacyjną (Szymańska i in., 2016: 148). Najbardziej skuteczny wpływ na obniżanie temperatury powietrza, pochłanianie zanieczyszczeń powietrza lub tłumienie hałasu ma powierzchnia zadrzewiona (Szymańska i in., 2016: 148–151). Na podstawie badań naukowych powstała jedna z wyborczych obietnic ówczesnego kandydata na prezydenta Bratysławy M. Vallo – bardziej systematyczna opieka nad drzewami w mieście, jak i postanowienie, żeby zasadzić 10 tysięcy nowych drzew i krzewów podczas pierwszej kadencji. Obecne władze Bratysławy oświadczają, że zielen to jeden z priorytetów, gdyż „drzewa w lecie chronią ulice przed przegrzaniem, poprawiają jakość powietrza, łagodzą skutki ulewnych deszczy, dają schronienie zwierzętom i owadom. Ulice z drzewami są ładniejsze i po prostu czujemy się na nich lepiej” (*Bratislava potrebuje...*, 2023; tłum. – Z.O.).

Rys. 3. Wiosną w Bratisławie kwitnie wiele roślin cebulowych
(fot. Marek Velček, Hlavné mesto Bratislava)

Rys. 4. Rozchodnik zamiast betonu na torze tramwajowym
(fot. Marek Velček, Hlavné mesto Bratislava)

Od 2019 roku udało się zasadzić 3620 drzew oraz prawie 17 500 krzewów. Obywatele oraz przedsiębiorstwa mogą wesprzeć inicjatywę finansowo, fundując konkretne drzewo, lub w formie wolontariatu. Jest to kolejny przykład projektu, w którym mieszkańcy mogą być aktywnymi uczestnikami proekologicznych zmian w mieście.

Poprawa jakości przestrzeni publicznej to główne zadanie serii projektów pt. „Żywe miejsca”. Wiele z nich znajduje się na etapie planowania, kilka zostało już zakończonych. Przykładem udanej realizacji jest zagospodarowanie asfaltowej przestrzeni przed halą targową znajdującą się przy jednym z największych skrzyżowań w mieście. Jest to również duży węzeł komunikacji miejskiej – codziennie przechodzą tędy i czekają tu na przesiadkę tysiące ludzi. Według badań temperatura zacięnionej nawierzchni asfaltowej jest zbliżona do temperatury powietrza, natomiast w słońcu ma ona o około 27 °C więcej (Čaboun, 2008: 9). Wcześniej latem ludzie szukali schronienia pod billboardami czy nawet w wąskim pasie cienia latarni. W maju 2021 roku zasadzono tu 5 platanów

Rys. 5. Dwunastometrowe platanowy na skrzyżowaniu Trnavské mýto dają cień i chłód (fot. Marek Velček, Hlavné mesto Bratislava)

o wysokości 12 m, które dają cień i chłodzą przestrzeń pod nimi. Asfalt zastąpiono brukiem i dodano ławki (*Trnavské mýto...*, 2023).

Życie z Dunajem i nad Dunajem

Wizją autorów *Planu Bratisława* jest zachowanie kontrastu pomiędzy prawym i lewym brzegiem Dunaju. Lewy brzeg jest uregulowany, zaraz nad nim znajduje się ulubiona promenada mieszkańców i turystów oraz starówka stolicy. Natomiast prawy brzeg jest na dużych odcinkach nieuregulowany, pełen kamienistych plaż, rosną nad nim lasy łęgowe. Dunaj i przylegający do niego pas ekosystemów tworzą korytarz ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym. Z tego powodu należy go objąć ochroną, zabronić kolejnej zabudowy i stworzyć strefy rekreacji dla mieszkańców (Vallo et al., 2018: 277–278).

Od lat 80. XX wieku pojawiają się propozycje stworzenia nowego parku narodowego – naddunajskiego, sięgającego od Bratisławy po miejscowość Medveďov, oddaloną o około 60 km od stolicy. Podobne parki istnieją w Austrii i na Węgrzech. Ministerstwo Środowiska w styczniu 2023 roku zadeklarowało rozpoczęcie prac nad projektem parku narodowego, w których powinny wziąć udział m.in. władze Bratisławy (TASR, 2023).

Zaniedbany parking pod Starym mostem na prawym brzegu Dunaju zmieniono w miejską plażę. Znajdują się tam punkty gastronomiczne i obiekty sportowe, latem organizuje się tu wiele imprez kulturalnych i sportowych, zimą zaś świąteczne targi. Na całym obszarze wykorzystuje się energię z odnawialnych źródeł, wszędzie stoją kolorowe śmietniki wraz z instrukcjami prawidłowej segregacji (*Tyršák...*, 2023).

Dzieci dla Bratisławy

Poza założeniami *Planu Bratisława* warto wspomnieć o projekcie „Dzieci dla Bratisławy”, który oddaje głos najmłodszym mieszkańcom

miasta. Magistrat stolicy realizuje go od czterech lat, jest on finansowany z budżetu kilku radnych miejskich², a wsparcia merytorycznego udzielają różne organizacje pozarządowe. Uczniowie szkół podstawowych mają okazję zaprezentować własne pomysły na to, jak rozwiązać jakiś problem w mieście, który jest ich zdaniem ważny. Muszą stworzyć zespół złożony z przynajmniej czworga uczniów oraz jednego nauczyciela i razem przygotować podstawową prezentację pomysłu. Później eksperci z różnych dziedzin udzielają uczniom wskazówek, aby realizacja pomysłu była rzeczywiście możliwa i jak najbardziej skuteczna. Następnie poszczególne grupy prezentują swoje plany podczas konferencji w obecności prezydenta miasta oraz jury, którzy wybierają najlepsze projekty i przyznają środki finansowe na ich realizację (*Deti pre Bratislavu. Časté...*, 2023).

Do tej pory w każdej edycji pojawił się przynajmniej jeden pomysł proekologiczny. W jednym z projektów dzieci proponowały posadzić krzewy i inne rośliny w szkolnym ogrodzie tak, aby zajęcia wiosną i latem mogły odbywać się na dworze. W podobnym celu inna grupa zaplanowała zbudowanie altany jako „outdoorowej klasy”. Dwa odrębne projekty miały zwrócić uwagę na bioróżnorodność w szkolnym ogrodzie poprzez dodanie informacyjnych plansz. Efektem kolejnego było powstanie kół edukacyjnych zajmujących się problematyką segregacji odpadów i recyklingu, które prowadzili uczniowie na czele z tzw. ambasadorem segregacji (*Deti pre Bratislavu. Úspešné...*, 2023).

Podsumowanie

Władze miasta zapewniają, że kontynuowane będą wszystkie z zaprezentowanych działań. W przyszłości trzeba będzie przeanalizować, w jakim stopniu udało się zrealizować resztę projektów i jakie kolejne

² Każdy radny w radzie miasta ma do dyspozycji określoną kwotę, tzw. priorytet radnego, którą może wydać na projekt w interesie publicznym według własnego uznania.

rozwiązania zaproponować, aby miasto stało się bardziej ekologiczne. Koncepcja, którą obrały obecne władze miasta, ma na celu uświadamiać mieszkańcom istniejące problemy ekologiczne, a także zmuszać ich do stopniowej zmiany swojego zachowania i przyzwyczajień w różnych sferach życia. Wśród radnych miejskich znajduje się kilku wcześniejszych aktywistów, którzy od lat wskazywali na kłopotliwe sprawy i ich możliwe rozwiązania. W tej chwili dochodzi zatem do połączenia inicjatyw oddolnych z odgórnymi.

Mimo że kompetencje samorządu są ograniczone i do dużych, systematycznych zmian często może dojść tylko przy zaangażowaniu instytucji państwowych, to decyzje władz miasta mają duży wpływ na budowanie świadomości proekologicznej mieszkańców, gdyż dotyczą codziennego życia. Dziś Bratysława przekonuje swoich mieszkańców – wręcz ich edukuje – że warto jeździć autobusem zamiast samochodem, warto przez kilka dni w roku znieść natrętne komary, warto prawidłowo segregować odpady itp. Tylko świadomy obywatel może podejmować świadome decyzje i wywierać ogólnospołeczny nacisk na zmiany, np. podczas wybierania swoich reprezentantów w parlamencie.

Literatura

Bratislava potrebuje viac stromov a kríkov v parkoch, ale aj priamo v uliciach, kde teraz chýbajú. Zeleň je preto jednou z našich priorít, 2023, <https://10000stromov.sk/> [dostęp: 19.01.2023].

Bratislava získa nové chránené územie – prírodnú rezerváciu Vydrica, 31.03.2022, <https://bratislava.sk/blog/bratislava-ziska-nove-chranene-uzemie-prirodnu-rezervaciju-vydrica> [dostęp: 19.01.2023].

Čaboun V., 2008, *Vplyv vegetácie na znižovanie teploty povrchov a ovzdušia pri extrémnych letných horúčavách*, v: *Bioklimatické aspekty hodnocení procesů v krajině*, edd. J. Rožnovský, T. Litschmann, Český hydrometeorologický ústav, Praha, s. 1–15.

- Deti pre Bratislavu. Časté otázky*, 2023, <https://www.detiprebratislavu.sk/caste-otazky/> [dostup: 19.01.2023].
- Deti pre Bratislavu. Úspešné projekty*, 2023, <https://www.detiprebratislavu.sk/uspesne-projekty/> [dostup: 19.01.2023].
- Do zberu kuchynského odpadu sa zapojilo viac ako 140 000 domácností Bratislavy. Čistota vyzbieraného odpadu je lepšia ako európsky priemer*, 20.12.2022, <https://www.olo.sk/do-zberu-kuchynskeho-biodpadu-sa-zapojilo-viac-ako-140-000-domacnosti-bratislavy/> [dostup: 19.01.2023].
- KOLO – Bratislavské centrum opätovného použitia*, 2023, <https://www.olo.sk/kolo/> [dostup: 19.01.2023].
- Kozak A., 2022, *Wybrane obszary funkcjonowania miast w nowych realiach społeczno-gospodarczych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław.
- Kvitnúce lúky*, 2023, <https://bratislava.sk/zivotne-prostredie-a-vystavba/zelen/udrzba-a-tvorba-zelene/kvitnuce-luky> [dostup: 19.01.2023].
- Lovci komárov*, 2023, <https://lovcikomarov.sk/> [dostup: 19.01.2023].
- Mrva J., 2019, *Dve tváre bratislavských lesov – páni lesníci, ide to aj inak*, 10.02, <https://dennikn.sk/blog/1375934/dve-tvare-bratislavskych-lesov-pani-lesnici-ide-to-aj-inak/> [dostup: 19.01.2023].
- Odpočet primátora Bratislavy: Odborníci sa pozreli na to, ako plnil Vallo svoje sľuby*, 25.10.2022, <https://www.cas.sk/clanok/2731421/odpocet-primatora-bratislavy-odbornici-sa-pozreli-na-to-ako-plnil-vallo-svoje-sluby/2/> [dostup: 19.01.2023].
- Prírodná rezervácia Vydrica*, 2023, <https://www.raca.sk/prirodna-rezervacia-vydrica/> [dostup: 19.01.2023].
- Szymańska D. i in., 2016, *Ekoinnowacje w miastach*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- TASR, 2023, *Poslanci žiadajú od vlády, aby vyhlásila Národný park Podunajsko*, 19.01, <https://www.aktuality.sk/clanok/mofY2qe/poslanci-ziadaju-od-vlady-aby-vyhlasila-narodny-park-podunajsko/> [dostup: 19.01.2023].
- Ťažba dreva*, 23.08.2019, http://www.ba-lesy.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=451035&id=1046&p1=1081 [dostup: 19.01.2023].
- Trnavské myto*, 2023, <https://mib.sk/projekt/trnavske-myto/> [dostup: 19.01.2023].
- Tyršák. O nás*, 2023, <https://www.tyrsak.sk/> [dostup: 19.01.2023].
- Vallo M. et al., 2018, *Plán Bratislava*, Slovart, Bratislava, <https://www.planbratislava.sk/#modal-issuu> [dostup: 19.01.2023].

Verí Váš stromček na život po Vianociach? Pomôžme mu stať sa knižnicou. Bratislava osadí takmer 800 drevených ohrádok na zber vianočných stromčekov, 12.12.2022, <https://www.olo.sk/veri-vas-stromcek-na-zivot-po-vianociach/> [dostęp: 19.01.2023].

ZUZANA OBERTO VÁ – PhD., Department of Slavic Studies, Faculty of Arts, Comenius University in Bratislava, Bratislava, Slovakia / PhD., Katedra slovanských filológií, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Bratislava, Słowacja.

She is interested in Polish-Slovak literary and cultural relations. In her research, she focuses on literary translation and comparative literature. She has published a workbook for learners of Polish as a foreign language at level A1, *Polski na A. Zeszyt ćwiczeń*, a workbook for A-level learners of Polish (Bratislava 2021) and *Słownik frazeologiczny dla uczących się języka polskiego jako obcego z ćwiczeniami*, a phraseological dictionary for learners of Polish as a foreign language with exercises (Poznań 2021). She is a regular contributor of articles on translations of Slavic literatures to the journal *Przekłady Literatur Słowiańskich*.

Interesuje się polsko-słowackimi związkami literackimi i kulturowymi. W badaniach naukowych skupia się na przekładzie literackim i komparatystyce literackiej. Jest autorką zeszytu ćwiczeń dla uczących się języka polskiego jako obcego na poziomie A1: *Polski na A. Zeszyt ćwiczeń* (Bratislava 2021) oraz współautorką *Słownika frazeologicznego dla uczących się języka polskiego jako obcego z ćwiczeniami* (Poznań 2021). Regularnie publikuje w czasopiśmie „Przekłady Literatur Słowiańskich”.

E-mail: zuzana.obertova@uniba.sk